

Parlàrem del castell d'Alaró amb

Jaume Reynés Sastre, de *Ca ses Pues* o de *Can Simó*.

En Jaume (1952) ens rep a ca seva, acompanyat de sa dona, na Mònica de *Can Truc*, i el seu fillol Joan, que ens ha presentat. Més tard, s'hi afegirà una estona el seu fill Simó. En Jaume és un home amb posat tranquil, serè, que ens parlarà de les seves vivències més primerenques.

Bon dia Jaume. Gràcies per rebre'ns a ca vostra. Tenc entès pel vostre fillol que, a part de ser alaroner, la vostra relació amb el castell d'Alaró és una mica especial?

Els meus pares duïen aquest forn, el forn de Can Simó (la casa on viu encara el conserva) i a l'estiu hi feia molta calor. La meua germana bessona, Cati, i jo no érem molt menjadors i ens enviaven a passar aquests tres mesos al castell, que era més fresc. Això ho férem sis o set anys, o vuit, no t'ho puc dir amb seguretat. De fet, els records que te pugui anar contant poden ser inexactes i s'han d'interpretar en clau que són subjectius, rescatats de la memòria més primerenca i que, per tant, poden no expressar tota la veritat de manera fidedigna.

No passeu gens de pena. Deia Goethe que ja que no podia ser objectiu, almanco seria sincer. Quina edat teníeu quan començàreu a anar-hi?

I potser en tenia sis o set. Jo no hi volia estar i me'n volia anar. De vegades començava a davallar, però els altres me feien por i me deien que vendria el moro. Pors de nin petit, perquè realment jo me coneixia el castell fil per randa.

Qui més hi havia per allà dalt?

Sempre érem els mateixos. Quatre o cinc famílies. Nosaltres teníem dues cel·les, una l'ocupaven ma germana i la padrina, i l'altra la meua tia i jo. Eren dones ja majors que després, quan no pogueren pujar, llogaren a Orient. El donat pujava i baixava cada dia amb les dues someretes. Feia una viada perquè partia tot dret per les dreceres. I un pic per setmana, ens enviaven els queviures dins una bossa. A ca nostra, com que teníem forn, també ens enviaven ensaïmades dures, per mullar amb el cafè amb llet. En arribar, fermava les someres a l'esquerra del porxo, treia les coses de les beaces i cridava: "Família Pua!" i així tots els altres. Hi havia una campaneta que jo feia sonar a l'hora de dinar.

Ja hi havia corrent? Perquè en això de l'electricitat Alaró va ser el primer de Mallorca...

No, no n'hi havia, de corrent. Per fer els menjars, cada família tenia un fogó assignat que tots els anys era el mateix. Igualment que allà on hi ha la taverna, allò era la bugaderia. Encara record els cossis que hi havia a dins i les posts per rentar, com als rentadors del poble. Ara, la pica de defora, la rodona vora el coll de cisterna, era per abeurar els ases. Després aquesta dependència va ser un bar. Els vespres fèiem vetlada, tal vegada de dues

hores, totes les famílies juntes, a la llum del carbur.

Què em podeu contar dels donats?

Jo en vaig conèixer dos. El darrer, en Biel *des Castell*, en Biel Ferrer. El seu fill te'n podria contar moltes, de coses. És un poc més jove que jo, però entre el que va viure i el que li deuen haver contat... Pràcticament va néixer allà. Jo crec que aquesta gent hi va estar prop de vint anys. Quan jo era molt petit encara no era ell, però quasi només tenc record d'aquests segons. Ells dormien damunt el rebedor/menjador i nosaltres, que érem els més antics, dormíem també al primer pis, paret per paret amb ells. Hi pujàvem per l'escala exterior de la petita clastra. De fet, els donats eren la nostra família d'estiu. Saps que ho eren de mal de passar els estius allà dalt!

El donat rebia la gent amb una copa d'herbes i aigua. Per menjar, un sempre podia trobar pa amb oli i fonoll marí d'aquell tan bo.

Quines altres dependències de l'hostatgeria recordau?

Bé, aquí on ara és la cuina, venia a ser la recepció i menjador, i hi havia una taula en forma d'U, allà hi fèiem les vetllades. A l'esquerra pujaven uns escalons i hi havia la cuina, i a la dreta hi havia una mitja paret que separava l'estança de la xemeneia i, després, una mica més baix que hi anaven davallant un parell d'escalons, el rebost, just devora la capella. Allà, tothom hi tenia les seves coses, flassades i la seva gàbia on es guardava penjada la sobrassada, el formatge, etc. Era un lloc molt fresc i tenia tota la pinta d'haver estat un aljub. Jo crec que sí.

Després, l'altra dependència que tenia xemeneia era la sala de les otomanes (dit *tomanes*), el primer cantó que trobam arribant a dalt del puig. Record que damunt de la xemeneia hi havia un quadre de l'ermità Mir. També s'hi entrava davallant uns escalons.

Per la part de la capella, hi havia la sagristia, a la dreta de l'altar, un poc més alta. Allà, molta gent hi deixava penyores (un vestit, una crossa...) per agrair alguna gràcia a la Mare de Déu. Exvots. També, dins una espècie de finestra, hi havia l'urna, també amb vidre, de les costelles d'en Cabrit i en Bassa. Vés a saber si realment ho són.

La gent sempre devia pujar a peu, no és ver?

Bé, antigament ja està clar. Des del Verger ja hi havia un camí, però estava molt malament i el poble va demanar voluntaris per anar-lo a arreglar perquè hi poguessin pujar cotxes. Jo hi anava amb els amics perquè ens convidaven a berenar i era un bon trull. Quan el vàrem acabar, va venir el bisbe (Álvarez Lara) a inaugurar-lo i varen baixar la Marededéu del Refugi. Jo llavors devia tenir quinze anys, per tant devia ser 1967, 1968, per aquí. Tot d'una que va estar fet la gent del Verger hi va obrir el restaurant Es Pouet, fet amb canyissos i llaunes de bidons.

Els altres que hi pujaven eren els helicòpters dels americans. Quan feren una mica de reforma (any 1985 segons el llibre "un castell de records"), els helicòpters partien del camp de futbol per pujar el material i tothom hi anava a badar. Era un espectacle.

Fins i tot ara que no funciona com a fortalesa, el castell presenta una sèrie de problemes o, si més no, característiques que no el fan accessible a tothom.

Efectivament. Per exemple, amb l'arribada de l'electricitat s'aclariren moltes coses (any

1975). L'altre problema era l'aigua. Allà dalt hi ha els cocons dels aljubs i poca cosa més, a part de la que es recull de les teulades. De fet, quan els cristians es rendiren als moros, que diuen que acabaren els queviures, jo crec que més que el menjar degué ser l'aigua. Són fonts que estan molt amunt i ragen poc, però de fet, damunt s'Alcadena, també hi ha aquella alfàbia a dalt de tot i sempre ha tengut aigua. Saps quants aljubs té el castell?

Són sis o set?

A veure: un tot d'una passat el Constipador. Aquest llavors ja no conservava la coberta. Després el coll de cisterna de la Taverneta, que realment no és un cisterna sinó que també és un aljub. Ho descobríem intentant arreglar-lo perquè perdia. Obrírem per la part de l'estable i vàrem veure que realment era un aljub. Va ser festa grossa aquell dia.

Després l'aljub rodó, el que és més amunt de la zona dels altres aljubs i que també té un coll de cisterna.

Ben a prop n'hi ha dos més...

Exacte, un poc més avall, tots dos es conservaven molt bé i en un d'ells, fins i tot es pot veure la pintura de color rosa dels àrabs. Finalment, encara més avall, quasi al penya-segat de damunt s'Olivaret, n'hi ha un altre que seria el darrer. Total... sis aljubs.

Així i tot, malgrat la falta d'aigua, durant molt d'estius s'hi feren campaments de joves.

Ja ho crec. De fet, nosaltres amb les teles de sac blanques del sucre del forn ens fèiem les tendes de campanya. Pesaven un quintar. (La seva dona ens recorda, també, que fou dalt del castell on es conegueren. Un altre motiu ben important per estimar el castell!)

Hi ha una foto de l'any 1915 on encara es veu la porta de l'avantmurada.

El que hi havia quan jo hi pujava era una barrera, supòs que per als ases. De fet, per totes les possessions que passàvem, Son Penyaflor, es Verger, sempre havíem d'obrir i tancar barreres. Per pujar al castell amb les ties llogàvem el cotxe de Can Moreno, que encara era d'aquells que el motor s'obria pels

costats. Però també el llogàvem amb altres bons amics per anar a les revetles de Consell.

Recordau algun fet especial estant allà dalt?

Un dia, ens cridaren "veniu, veniu" i era que un avió s'havia estavellat als repetidors d'Alfàbia. Jo no vaig veure el moment de l'impacte, però sí llavors tot el fum. Però a part d'això... no passava res mai!

Ja hi devia haver cabres...

Sí que n'hi havia, i el donat caçava per allà dalt. Posava visc devora els abeuradoretts que ell mateix feia. I també feia carbó. Jo, la darrera sitja que he vist fer, és al principi del Bosquet. Quan entres per aquell portell gran, que hi ha una alzina molt grossa, que també hi poden arribar del Verger, idò allà, en aquella tirada, n'hi ha dues. La primera és la que vaig veure funcionar. Estaven tres o quatre dies cremant i s'hi havia de quedar a dormir per vigilar-la.

Recordau la ubicació de les estacions del Via Crucis?

La veritat és que no gaire. Començaven per dins el Bosquet. La padrina sí que s'hi aturava, a cada una d'elles. Després el vandalisme les va anar desfent. (El seu fillol, Joan Borràs Ros apunta que potser al principi del camí del Bosquet, al portell que separa les marjades de conreu de l'alzinar, potser hi havia la primera.)

En el castell s'hi hauria d'actuar d'una vegada. Jo no dic refer-lo, perquè n'hi ha molts que no estarien d'acord a fer coses noves, però almanco no deixar que se desfaci ni una pedra més. Mira altres bandes, com la torre de Londres, si ho tenen ben cuidat, i pots comptar que n'han arreglat i afegit moltes de coses.

Aquest nom de es Bosquet no el coneixia. N'estic ben content de saber-lo.

També hi ha s'Orengar, que és la banda que pega a darrere. I pujant, a un redol que hi ha alguns pins vers, li diuen es Blanquet. (La seva dona ens conta que hi anaven a cercar les pinyes per encetar els pinyons.) Li diuen es Blanquet perquè des de dalt, se veu allò blanc, una terra argilosa blanca. De vegades, miràvem des de dalt i vèiem que els meus pares s'havien aturat: "mira, ara són en es

Blanquet". Els diumenges pujaven a dinar perquè només aturaven el forn unes hores aquest dia. Aquí a casa, encara conservem el forn. La família dels donats també solien pujar els diumenges a ajudar-los perquè hi havia més gent.

Quines eren les dates assenyalades per als alaroners a l'hora de pujar al castell?

S'hi puja per l'Àngel, a fer el Pancaritat. Això és el diumenge després del diumenge de Pasqua. També per Sant Joan s'hi fa la festa de la flama de la llengua (Bartomeu Mestre *Balutxo* recorda en un article de Vilaweb que el castell ha estat una mica el reservori de la nostra identitat en aquest sentit a Mallorca). I l'altra data és per la Mare de Déu de setembre, dia 8, encara que la celebració de la missa se sol fer el diumenge més proper. Però el dissabte ja hi pujàvem a fer bauxa.

I de rondalles, quines sabeu?

(Contesten ell i sa dona) Hi ha la dels moros que se tiraven amb una alfàbia pel cap i els demanaven: que t'has fet mal? I un cristià que contestava i deia que no, que se podien tirar ben tranquils. La del salt d'en Fonoll, la de la potada del rei En Jaume, la de les bruixes de s'Alcadena, la del pont que volien fer els moros entre s'Alcadena i el castell, la de les bruixes de Son Curt, de com el rei en Jaume va prendre el castell d'Alaró, de la sang dels moros...

Hi pujau sovint, encara, al castell?

Hi vaig pujant, però m'atur al primer replà del Constipador, per nostàlgia. Saps que passa, que si te toquen només que sigui una porta, no sé... Ja està clar que el castell no s'ha aturat mai de canviar, però són els meus records... el meu castell.

Voldrieu afegir res pus?

Sí, t'agrairia que esmentassis tota la meva estimació cap als donats Biel Ferrer i Maria Fiol (al Cel siguin) i als seus fills Biel i Antoni Pere, així com també per a en *Tolito* (una eminència i gran erudit en temes relacionats amb el castell) i tota la resta de familiars que s'ocuparen de tasques pròpies del castell. Tots ells varen representar molt per a mi. Formaren part d'una època molt estimada i important en la meua vida. Ells sempre, eternament diria jo, ocuparan en la meua memòria i en el meu cor un lloc molt especial.

En Jaume i la seva dona, amb una amabilitat exquisida, m'han anat mostrant tots els llibres que atresoren sobre el castell, alguns ja dels seus pares. En Jaume també és un enamorat de la música clàssica. Quan el pos en el compromís de fer-lo triar una obra, després d'arrufar el nas i bufar una mica, es decanta per la passió segons Sant Mateu del mestre de Leipzig, Johann Sebastian Bach.

Un horabaixa d'estiu, 29 d'agost de 2015, al forn de Can Simó.
Fotografies, 2 de setembre de 2015, al passeig de Son Fortesa.
Entrevistador: Josep Lluís Pol i Llompart